

YOK OLAN RİVA HAVZASI

Prof.Dr.Uçkun Geray *
Yük.Müh.Türkay Devran **

Havzanın Özelliği ve Önemi:

Riva Havzası İstanbul'un Anadolu yakasında Kuzey ormanlarıyla kaplı ve Güney-Kuzey doğrultusunda yaklaşık 70 km. uzunluğunda bir su havzasıdır. Akarsu Gebze Tepecik köyünden başlayıp Beykoz'un Riva Beldesinden Karadeniz'e dökülmektedir.

İstanbul'un içme suyunun %48'ini sağlayan Ömerli Barajı bu havzanın üst kesiminde kurulmuştur ve Riva Deresi'nin yaklaşık 34.km.lik bölümünden su toplamaktadır.

Bu havza İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İ.S.K.İ.) tarafından korunmakta veya korunmaya çalışılmaktadır.

Ömerli Barajının su toplama havzasından daha büyük bir alan baraj gövdesinin mansabında kalmakta ve Karadeniz'de son bulmaktadır. Bu bölümdeki Riva Deresi'nin uzunluğu 36 km.dir. Söz konusu kesim Koçullu Köyünden başlayıp, Ömerli Beldesi, Sırapınar, Hüseyinli, Bozhane, Göllüce, Boğazhan ve Paşamandıra köylerinden geçerek Karadeniz'e ulaşmaktadır.

Riva havzasının bu bölümü %75–80 oranında ormanlarla kaplıdır. Kalan bölümü ise 1.ve 2. sınıf tarım arazisi ve meralardan oluşmaktadır. Havzanın bu bölümünde bulunan 12 köyün halkı tarım, ormancılık, hayvancılık ve turizmle geçinmekte, ayrıca tesislerde işçilik yapmaktadır,

İstanbul Derelerini Gösterir Harita 1

İstanbul'a çok yakın ve yeşil bir doğa cenneti olması nedeniyle turizmciler yılın her mevsiminde havzaya günlük turlar düzenlemektedir. Ayrıca Riva Deresi üzerinde tekne gezintisi yapılmaktadır. Adının dere olmasına bakmamak gerekmektedir, zira bol suya ve geniş yüzeye sahip olan, sazan, istakoz, turna ve yayın balıklarının yetiştiği,

Köylünün 20 yıl öncesine kadar suyunu içtiği, hayvanlarını rahatça suladığı ırmak görünümünde bir akarsudur.

Riva deresi boyunca mesire yerleri, lokantalar, piknik alanları 12 ay boyunca faaliyet göstermektedir.

Burada yetiştirilen tarım ürünleri İstanbul'un pazarlarında yerli mahsul olarak satılmaktadır.

Ormanları, ender ve endemik canlı türlerini içeren mücevher değerinde varlıklardır. Nadir ve endemik türlere örnek olarak *Lathrus palustris* ssp. *Palustris* ve *Euphorbia lucida* gösterilebilir. Bu iki tür Türkiye'nin Tehlike Altındaki Nadir ve Endemik Bitki Listesinde (Turkish Red Data Book) yer almaktadır. Ayrıca fundalıklarda ve ağaçlıklar altında ortam bulan *Cyclaman coum* (Siklamen), *Galanthus plicanlis* ssp., *Byzanthinus*, *Vinca minor*, *Lilium martagan* ve *Fritillaria pontica* da sayılmalıdır. Bunlardan Siklamen, Bern Sözleşmesi Ek Liste- 1 de yer alan nesli tehlike altında olan bir türdür. Öte yandan havzadaki nemli tarlalar, çayırlar ve sazlıklar Karaleyleklerin de içinde yer aldığı, göçmen binlerce leyleğin yavrularını büyüttüğü ekosistemlerdir.

Kısaca tanıtilen bu ortam, İstanbul'un en az dokunulmuş olarak elde kalan, kente en yakın tek havzasıdır. Riva Havzasında erozyon ve su baskını da yoktur. Çünkü alanın %80'ni ormanlarla kaplıdır.

İstanbul'un yanı başında olan doğa cenneti böyle bir değer, çağımız rantiyecilerinin saldırısına uğramadan kalacağını zannetmek elbette hayal olurdu. Hele rantı çok yüksek ve üstelik bu alanı korumakla görevli kurum ve kişiler duyarsızsa; geçmişte Kağıthane (Sadabad), Alibey, Ayamama, Göksu, Küçüksu,... dereleri ve havzaları bugün ne haldeyse yakın gelecekte Riva Havzası da aynı durumda olacaktır.

Bugün Riva Havzası,

- suları kirletilerek,
- tarım ve orman alanları tahrip edilerek,
- kamu kurum ve kuruluşlarının planlama, denetleme, izleme görevini yerine getirmemesi,

şeklinde elden çıkmaktadır.

Riva Deresi Kirletiliyor

1 - Riva Deresi'nin suları, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin, Paşaköy İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesis'i'nin kapasitesi yetmeyince ve biriken katı atıkların zaman zaman tesisin arızalanması da bahane edilerek bu dereye verilmesi ile

2 - Yasal olmayan yollardan yapılmış olan

- plastik ürün fabrikaları
- kağıt fabrikaları
- kozmetik ve temizlik malzemeleri üreten fabrikalar
- çimento ve türevlerini üreten fabrikalar
- kireç ve alçı üreten fabrikalar
- beton santralleri
- taşocakları (15 in üzerinde)
- yem fabrikaları
- mandıralar ve tavuk çifliklerinin

gerek İstanbul Valiliği'ne bağlı kurumlarca, gerekse belediyelerce yasal hale getirilmesiyle,

3 – Riva Deresi boyunca kurulmuş bu tesislerin, katı ve kimyasal atıklarını arıtmak üzere tesis yapmamaları veya yaptırdıkları sözde arıtma tesislerini devamlı ve sağlıklı çalıştırmamaları nedeniyle,

4 – Birinci ve ikinci sınıf, yılda iki defa ürün veren tarım alanlarını, yasal olmayan yollardan ve sahte belgelerle yapılaşmaya açarak, burada yaşayan insanların katı ve evsel atıklarının dereye veya onu besleyen yan derelere verilmesiyle,

5 – Riva Deresi'ni besleyen yan dereler üzerinde özel sitelere suni göletlerin yapılmasıyla,

6 – Bu olumsuzlukları denetlemek ve engel olmakla görevli, Çevre ve Orman Bakanlığı, İl Sağlık Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü gibi kurum ve kuruluşların elemanlarının görevlerini tam yapmamasıyla Riva Deresi suları hızla kirlenmeye başlamıştır.

Bu kirlenmenin sonucunda; Riva Deresinde yaşayan ve 12 ay boyunca avlanabilen balık türleri yok olmaya başlamış, dinlence alanları ve tesisleri çekiciliğini kaybetmiş, leylekler gibi bir çok göçmen kuşun doğal ortamları bozulmaya, av ve yaban hayatı tehlikeye girmeye başlamıştır. Üstelik su kıtlığı yaşayan İstanbul' un bu sudan yararlanma umutları hızla azalmaya başlamıştır.

Tarım Toprakları Yağmalanıyor

Gittikçe verimsizleşen tarım alanlarıyla ve tahrip edilen ormanlarla kaplı Riva Havzası'nda, rantın çok yüksek olması nedeniyle, bazı kişi, firma, kurum ve kuruluşlarca kenti besleyen bu tarım alanları kapatılmış, talan edilmiştir. Bu süreç devam etmektedir. Şöyle ki:

- Kimileri kaçak fabrika kurmuş, daha sonra çeşitli mevki ve makamları zorlayarak hileli yollardan ruhsat almıştır,
- Kimileri bağ evi ruhsatı almış fabrika binası inşa etmiş, çalışmaya devam etmektedir,
- Kimileri bu vadiye 15' in üzerinde taş ocağı ruhsatı vermiştir,
- Kimileri aldıkları bu ruhsat sahalarını kat kat aşarak faaliyetini sürdürmektedir,
- Kimileri taş ocakları içine beton santralleri kurmuştur,
- Kimileri sahte imar planları yaparak villa kentler oluşturmuştur,
- Kimileri mahkeme kararlarını, müfettiş raporlarını dinlemeyerek iş hanları ve villalar yaptırmaya hız kesmeden devam etmiştir,
- Kimileri kamu görüşlerini ve imara açılmaz resmi yazılarını hiçe sayarak yapılaşmaya devam etmektedir,
- Kimileri kaçak fabrikalarına ve iş hanlarına zabıt tutulup yıkım kararı çıkmasına rağmen arayıp soran olmadığı için inşaatını tamamlamıştır,
- Denetleme ve müdahale yetkisi olanların, her ne hikmetse, görevlerini tam ve dürüstçe yapmaması nedeniyle yapılaşma hız kesmeden devam etmiştir,
- Kimileri de yıkım kararı çıkmış yerlere sahte belge düzenleyerek ruhsatlar ve çalışma izinleri vermiştir.

Tüm bu ve benzeri olaylarla uzayıp giden ve sonuçlanmayan mahkemeler; bu uzun zaman içerisinde sözde çözüm için çıkarılan yasalar; hatır, gönül ve çıkar ilişkileri, aslında doğal dengenin ve İstanbul'un su açısından geleceğinin kaybedilmesine neden olmaktadır.

Kamu Kurum ve Kuruluşları Görevlerini Aksatıyor

- Riva deresini kirleten kamu kurum ve kuruluşları, başta belediyeler olmak üzere bunların yetkilileri, denetliyoruz, yıkacağız, temizleyeceğiz, tamir ediyoruz, gibi çeşitli bahanelerle halkı oyalayarak aldatmaya çalışmıştır,
- Havadan denetliyoruz, her hafta ilk halini ve son halini tespit ediyoruz, müsahamız yok, yıkacağız diyenler; yıkılacak yerlere bir yıl sonra doğalgaz vermeye başlamıştır,

- İlgili belediye başkanları, televizyonlar ve diğer yayın organları vasıtasıyla bu yağmaya değinmeden, diğer, "sözde hizmetleri" anlatarak halkın dikkatini o yönlere çekip talana katkı sağlamıştır,

- Kaçak yapılan ve yıkım kararları almak zorunda kaldıkları iş hanlarını, fabrikaları, beton santrallerini, villaları yıkmayarak tamamlanmasını sağlamışlardır,

- 7-8 yıl önce, bu topraklar imara açılmaz, yılda iki defa ürün verir diye raporlar veren Tarım Bakanlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile müsteşarlık raporları çöpe atılarak, Tarım Alanlarının Amaç Dışı Gaye İle Kullanılmasına Ait Yönetmelik hiçe sayılarak, yapılaşmaya devam edilmiştir,

- Her orman yangınında ciğerlerimiz yanıyor diye manşet atan medyamız, insanlık durduğu sürece asla dönüşü olmayan, bir daha geri kazanılması mümkün olmayan, on binlerce yılda oluşmuş bu tarım topraklarının sonsuza dek yok olmasına duyarsız kalmış veya, "sözde hatırlı" kişileri gücendirmemek için gazetelerinde ve TV'lerinde konuya yer bile vermemiştir.

Bunun gibi hata ve suistimal örneklerini çoğaltmak mümkündür. Ancak sonunda çok daha vahim bir gelişme yaşanmak üzeredir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi birkaç yıldır 500'den fazla elamanla yapmaya çalıştığı çevre düzeni planlarında, yani İstanbul'un Metropolitan Planlarında (5216 sayılı yasaya göre İstanbul İl sınırları Büyükşehir sınırları olmuştur) bu yağma ve talana dayalı yerleşimler yasal hale getirilmeye, imara açılmaya hazırlanmıştır.

Geçersiz ve düzmece belgelere dayanılarak yasallaştırılmaya çalışılan bu saldırının ilgili ve duyarlı sivil toplum kuruluşlarının ve meslek odalarının başvurusu ile mahkemelerden döneceğine inanılmaktadır

Bu çarpık yapılaşmanın ve yağmanın içinde, Türkiye'de söz sahibi, ülkeyi yönetmeye çalışan kişi ve kurumlar olsa da, adaletin mutlaka tecelli edeceğine güvenilmektedir.

Riva Havzası Nasıl Kurtulur

İstanbul'un yanı başında kalan tek vadi Riva havzası'dır denilebilir. Bu alan her geçen gün içinden çıkılmaz hale gelmekte ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Zaman kaybetmeden alınacak önlemler şöyle sıralanabilir:

- Çevre ve Orman Bakanlığı bu havzayı milli park veya tabiatı koruma alanı ilan etmelidir,

- İstanbul Valiliği havza için özel bir planlama komisyonu kurup ilgili fakülteler ve bilim adamları ile birlikte Arazi ve Toprak Kullanım Planı yapılmalıdır,

- Riva Deresi'ni kirletenlere asla müsamaha edilmeden, kesin çözüm bulununcaya kadar, belediyeler de dahil fabrikalar ve işyerleri dere ve çevreyi kirletmemesi ve bozmaması için sıkı denetim altına alınmalıdır,

- Temiz su üretimi doğrultusunda, Büyükşehir master planlarında bu havzaya özel bir işlev verilmelidir,

- Büyükşehir Belediye Başkanı kaçak yapılara asla müsamahamız yok, yıkacağız, sözlerini tutup bir an önce uygulamaya geçmelidir,

- İstanbul'dan seçilmiş 70 milletvekili bu doğa cenneti havzayı kurtarmak ve gelecek kuşaklara miras bırakmak üzere, bir araya gelmeli, çözüm yolları üretecek kişi ve kuruluşlara yardımcı olmalıdır,

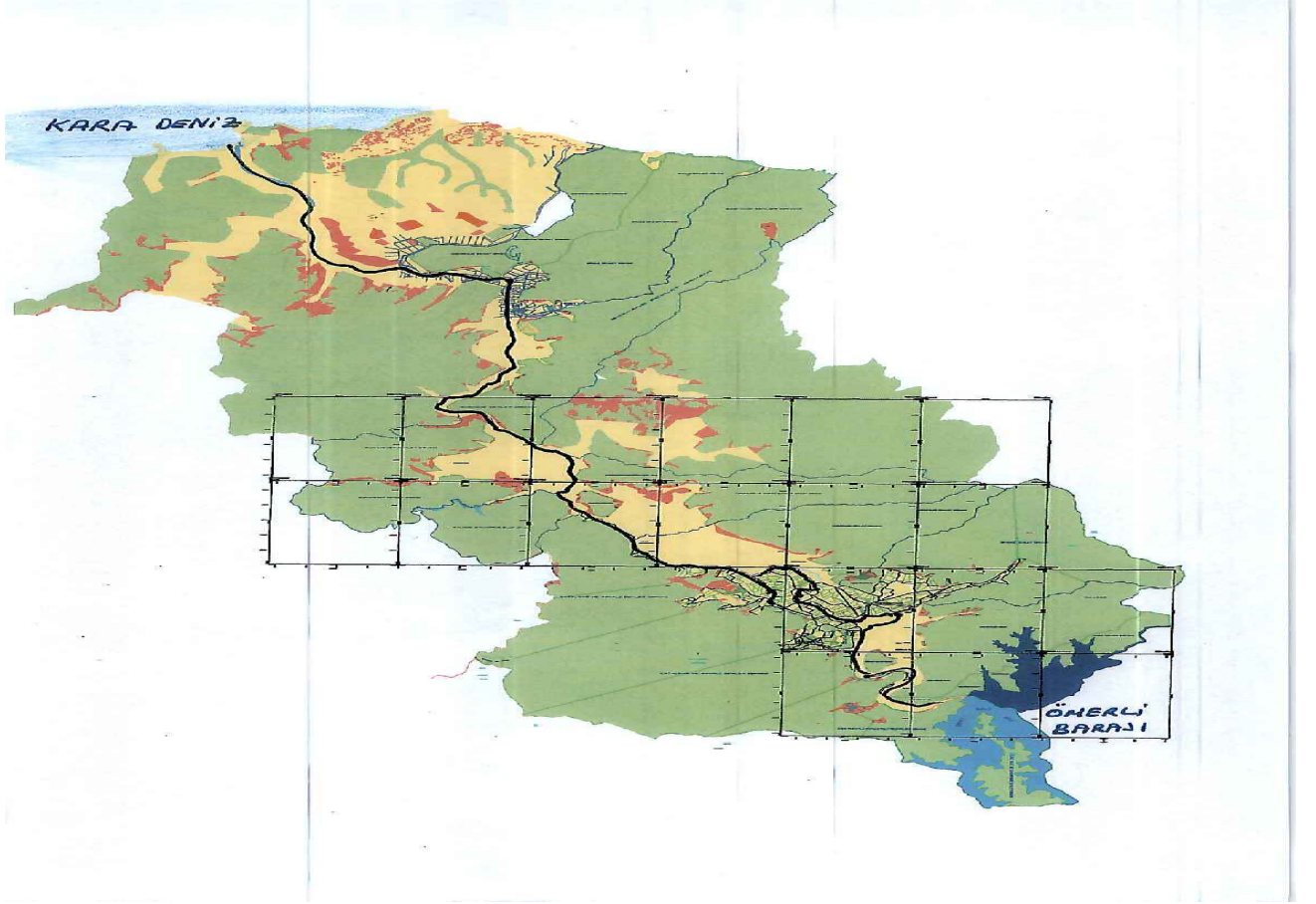
- Tüm bu havzanın ve yapılan çalışmaların denetimi, ilgi ve çıkar guruplarından oluşan özel bir komisyonun denetimine verilmelidir.

Ülkenin ve İstanbul'un nasıl, namuslu, geçmişden aldıklarını geleceğe bırakmaya çalışan insanlara, yöneticilere, bilim adamlarına ihtiyacı varsa; yasal ve etik olmayan işlerden kaçınan, namuslu, dürüst iş yapan iş adamlarına da ihtiyacı vardır.

Akademik çevreler, meslek odaları ve bazı sivil toplum örgütleri çok uzun süredir, doğal dengeye uygun davranmanın önemini, tersine davranışların doğuracağı sonuçları açıklayagelmiştir. İklim ve su krizinin kaynağında da insanın tutum ve davranışlarının yer aldığı acı bir biçimde ortaya çıkmıştır. Geriye dönüşün maliyetinin insanlığın ve toplumların karşılayamayacağı ölçüde olduğu da anlaşılmaya başlanmıştır. Eğer sahip çıkılmazsa Riva Havzası'nın öğretecekleri de aynı yapıda olacaktır.

Riva Havzası'nın tahribinde rol oynayan etmenlerden biri ve önemlisi de İstanbul halkının duyarsızlığı, ilgisizliğidir. İstanbul halkı bu havzanın ve olanaklarının kendisini ilgilendirmedeği yanlışlığını yaşamaktadır.

Riva Havzası İstanbul halkının, ülke halkının ve yerküre halklarının yaşam niteliklerinde önemli bir yere sahiptir. 11/09/2007)

Riva Havzası

Referanslar

- İ.Ü. Orman Fakültesi Dekanlığı 16.05/449 No İle kurulan komisyon raporu

- İst. 4 Numaralı İdare Mahkemesi Başkanlığı Bilirkişi Raporu
- İst. 4 Numaralı İdare Mahkemesi Esas No 2003/885 Karar Nolu 2006/3327 kararı
- Tarım Alanlarının Amaç Dışı Gaye İle Kullanılmasına Ait Yönetmelik
- İstanbul 1980 Yılı 1/50 000 Ölçekli Metropolitan Nazım İmar Planı
- 23.09.1998 Tarihli Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yazısı
- 2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkındaki Kanun
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi 09.12.2005 Tarih 1539 Sayılı Teftiş Kurulu Raporu
- 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu
- İstanbul Valiliği İl Çevre Ve Orman Müdürlüğü 19 Haziran 2003 Tarih 1564 Sayılı Yazısı
- Danıştay 6. Dairesi Esas No 1997/4643 Karar No.1998/5965 Nolu Kararı
- Ömerli Belediye Başkanlığı 28.10.1999 Tarih Ve 47 Sayılı Meclis Kararı

- * Prof.Dr.Uçkun Geray. İ.Ü. Orman Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi
- * * Türkay Devran İnşaat (İTÜ) Ve Orman Yük.Müh.(İ.Ü)